

Nicolae PRELIPCEANU

Ionesco într-un pod pe Calea Călărașilor

Puțină lume – ca să nu zic mai nimeni – știe că în oraș se mai joacă un Ionesco. În oraș. Adică în București. Nu la un teatru-instituție de stat sau municipală, nu la un teatru independent devenit instituție, ci acolo unde nu s-a mai jucat nimic de mult: la La Scena. În podul unei case vechi de pe Calea Călărașilor, care adăpostește la parter un fel de bar-restaurant. Sus s-a jucat cândva un spectacol anunțat cu mare tam-tam, *Top Dogs*, un fel de poveste crudă despre necruțătoarea lume nouă care, deși nu avea pretenția, amintea izbitor de *Minunata lume nouă* a lui Huxley.

Ionesco-ul de care pomeneam la început este un proiect cu atât mai independent cu cât nu aparține niciunui teatru dintre cele cunoscute, ci este o himeră a discretului regizor Dan Victor. **Tabloul** are ca subtitlu „Păpușăreală”, traducerea, de către Vlad Zografi și Vlad Russo, a termenului folosit de Ionesco în franceză, propria sa creație lingvistică, „guignolade”. Dan Victor respectă indicația de principiu dată de autor, punând toată povestea scrisă de Eugène Ionesco în 1954 sub semnul bâlcuiului și al vrăjii kitsch. Căci, în final, autorul se dezlanțuie, dându-i putere personajului său principal, Domnul cel Gras, să tragă cu pistolul în cineva și să-l prefacă în personaj de basm. Regizorul a redus numărul acestor miracole, de la trei la două, reducând și un personaj, Vecina. Iar dorința finală a noului „re-creator”, fostul jucător norocos la Bursă, de a fi și el transformat în altceva, conform cu noua lume căreia îi devenise între timp demiurg, se justifică. El trage în sine însuși cu pistolul, dar nimic nu se întâmplă și atunci întrebă publicul dacă nu vrea să-l ajute, întinzându-i pistolul. Dintr-o notă la volumul de la Editura Humanitas, în care s-a publicat piesa, aflăm că, în Germania, câțiva spectatori s-au oferit să o facă.

Dar povestea are două volete egale. În cel dintâi, Domnul cel Gras îi vorbește mai tot timpul Pictorului, venit să-i vândă un tablou, despre succesele sale, despre viața sa grea la început, despre sora sa urâtă și schiloadă, într-o avalanșă de banalități și locuri comune, așa cum poți auzi și azi în înghesuiala din troleibuz ori în alte locuri unde e mai multă lume care ține neapărat să-și comunice „experiența de viață” și pretinsa înțelepciune. Timp în care personajul alternează în modul cel mai abrupt stările de bucurie și tristețe adâncă ori autoritarismul cu plânsul înăbușit, sfârșind prin a se deghiza în clovn și a-și juca acest rol de „guignolade”/„păpușăreală”. În cel de-al doilea volet, el devine alt om, cel care îi re-crează pe cei din jurul său, conform dorinței de frumos, de mai multe ori anunțate în prima parte.

Actorul care are de făcut toate acestea nu este unul foarte cunoscut – cu toate că numele său are rezonanțe celebre: se numește Mihai Baranga – dar reușește performanța de a-și trăi diferitele stări cu multă acuratețe. Astfel încât, toți cei opt spectatori care eram în podul de la La Scena într-o seară din ianuarie curent am putut fi transportați în lumile imagine, interioare și exterioare, prin care el trebuia să treacă și o făcea în modul cel mai convingător. Alături de el, Pictorul, umil, cu aparență sărăcăcioasă, conform clișeului clasic despre artist, trebuie și el măcar să mimeze că înțelege, alături de cel bogat, ceea ce i se întâmplă acestuia, măcar până reușește să-l convingă să-i cumpere tabloul. Iar Nicolae Nastasia, de asemenea un nume necunoscut, mie cel puțin, are multă sensibilitate, încât pare în anumite momente ale piesei un fel de aparat fin de înregistrat reacțiile celuilalt. Alice, sora bătrână și schiloadă, este un rol și mai îngroșat decât celelalte, astfel încât Geta Marin poate părea, la un moment dat, o simplă jucărie mecanică, în ciuda faptului că se vaită și se plânge, dar și ea trece printr-o transformare esențială după plecarea Pictorului, când devine stăpâna, iar fratele ei, până atunci autoritar și dur, i se supune temător și implorând iertarea.

Sunt mai multe transformări bruște în piesă, dar și în spectacolul care respectă, în mare, dorințele autorului. Atmosfera de bălci, indicată de autor, este creată atât prin travestițiile sub ochii noștri ale Domnului cel Gras și ale lui Alice, cât și prin elemente de recuzită, până la finalul, bălci în toată regula, în care sunt plasați Făt-Frumosul rezultat din Pictor prin împușcare cu pistolul fermecat al Domnului cel Gras și Cosânzeana care rezultă de sub mizeria fizică a lui Alice, prin același procedeu. Surorii ciunge a Domnului cel Gras îi crește, între altele, și mâna la loc, ca să nu mai spun că ajunge să semene tabloului frumoasei fete, lăsat de Pictor în prima parte a piesei, cel care generează, de fapt, toată nebunia înfrumusețărilor finale. Ceea ce Domnul cel Gras, în dorința sa de a transforma totul după un model superficial, nu-și dă seama, continuând să se creadă rămas pe celălalt țărm, al urâteniei, este că el însuși s-a transformat, și încă esențial, într-un fel de demiurg, chiar dacă arată la fel.

Textul este citit și redat astfel încât spectatorii, dacă ar exista, ar da crezare și ar fi ei înșiși transportați în lumea lui Ionesco. Fără a fi un mare spectacol, *Tabloul* lui Dan Victor (autor al regiei, scenografiei și coloanei sonore) este o probă de teatru autentic, iar pentru actori, cred, o lecție de care vor trebui să țină seama în cariera lor viitoare. Nu știu dacă actorii au jucat din pasiune pentru teatru, nu risc asemenea patetisme foarte uzitate de altfel, dar ceea ce e sigur este că ei se dăruiesc total rolurilor pe care și le-au asumat și asta se simte.

Spectacolul lui Dan Victor va trebui reținut ca unul serios în lista nu atât de multelor, pe cât s-ar crede, reprezentări ale lui Ionesco pe scenele românești.

La Scena, București – Tabloul de Eugène Ionesco. Regia, scenografia, ilustrația sonoră: Dan Victor. Cu: Mihai Baranga (*Domnul cel Gras*), Geta Marin (*Alice*), Nicolae Nastasia (*Pictorul*).

Cristiana GAVRILĂ

Fericirea din buzunarul morților

Regizorul Dan Stoica, reîntors după douăzeci de ani în țară, este cunoscut ca un promotor al dramaturgiei austriece la noi (a tradus și a publicat patru antologii ale teatrului austriac). Acum îl aduce în scenă pe Dimitrê Dinev, scriitor bulgar stabilit, ca și regizorul, la Viena în anii 90, cunoscut în România doar cu volumul *O lumină deasupra capului*, apărut în 2007, la Editura Rao. Scrie scenarii de film, piese de teatru, proză și a luat Premiul Chamisso al Fundației Robert Bosch, iar anul trecut, bulgarii i-au decernat Premiul Askeer (un echivalent al Premiului UNITER).

Piele și cer, piesă montată în premieră la Teatrul Foarte Mic, amintește puțin de Arrabal, poate și de Mrożek, în câteva momente de Matei Vișniec, în altele de piesele care vor să ne convingă în limbaj contemporan că viața pare lipsită de orice sens. Dar Dimitrê Dinev alege o fabulă ofertantă și gândește trei personaje, prin care reușește să consolideze această mixtură. Povestea despre supraviețuire a unui mercenar (Cristian Iacob) și a unei hoațe de leșuri (Tania Popa), pe cât de șocantă ca expoziție, pe atât de riscantă ca dezvoltare, se construiește din mărturisirile celor doi. Iar regizorul Dan Stoica a mizat sută la sută pe actori.

...Este o noapte târzie, poate spre dimineață, pe un câmp de luptă pentru moment părăsit, unde violența războiului se simte doar prin urmele lăsate de cadavre și bombe sau de exploziile care se aud în depărtare. Austeră și intimistă, inteligent construită scenografia Alinei Herescu apropie foarte mult publicul de atmosfera piesei: un crater lăsat